

AFFÄRSMÄN OCH AKTÖRER

PERSONER MED STOR BETYDELSE FÖR
UTVECKLANDET AV HANDES- OCH
AFFÄRSMANNAKULTUREN I KARLEBYNEJDEN

*Lars-Eric Thylin
Sammanställd 2019*

TIDIGA BORGARE	BESKRIVNING	TIDSPERIOD
Henrik Hoffrén	Stadens rikaste borgare som utplundrades av ryssarna under Stora ofreden	Ca 1650-1713
Zacharias Walding	Energisk och framgångsrik. Utsattes för många ryska plundringar	Efter 1721-
Petter Stenhagen	Inflyttad från Piteå. Blev stadens främsta köpman	1730-talet
Lorentz Steen	Skeppsbyggare och mäktig köpman, rådman och riksdagsman. Utvecklade skeppsbyggeriet till storindustri	Inflyttade 1722
Familjen Rahm Johan Rahm d.ä. (f. 1687) Sönerna Johan d.y., Erik, Nils och Henrik	Inflyttade under Stora ofreden. – 11 barn Skapade Rahms handelshus Johan d.y. inlöste boet med sina bröder och började också inom skeppsbyggnad. Brodern Henrik blev även känd som riksdagsman och deltog med Anders Chydenius om kampen att få stapelrätt till staden	1723-
Borgmästare Westring	Stamfar för köpmannasläkt	1720-
Alexander Donner	Stockholmsköpman, stamfar och ledande ställning. Gift med prostens Jacob Falanders sondotter Anna	Slutet av 1700-talet

**ANDERS
CHYDENIUS
1729-1803**

Bygdens egen son, Nedervetil-
prästen, sedermera kyrkoherden i
Gamlakarleby församling,
teologiedoktorn **Anders
Chydenius** ger, inte enbart
regionen, utan hela Österbotten
ett lyft. Chydenius målmedvetna
och envisa kamp leder till att 1765-
års riksdag beviljar stapelrätt åt
städerna Gamlakarleby, Vasa,
Uleåborg och Björneborg.

- Utrikeshandeln kan börja -

Anders Chydenius.

HENRIK RAHM
1732-1799

*Handelsman, riksdagsman och
skeppsredare*

Tillsammans med sin bror Johan inledde han seglationen på utlandet efter att Gamlakarleby fått stapelrättigheter.

År 1781 var han delägare i sju fartyg från Gamlakarleby

*Make till Elisabeth Margareta Roos
Fader till Maria Elisabet Rahm som gifte
sig med Anders Roos.*

ANDERS ROOS D.Ä. 1750-1810

Köpmann, skeppsredare

Anders Roos d.ä. var vid sekelskiftet 1800 Finlands mest framgångsrika köpmann och skeppsredare. Han var en intelligent och hänsynslös affärsman som samlade sin omfattande förmögenhet genom att sända fartyg med virkes- och tjärlaster till krigförande stater, i synnerhet under de franska revolutionskrigen.

Frakt på osäkra hav innebar ett risktagande eftersom redaren kunde förlora fartyget med dess last till kapare från de krigförande länderna.

Den risk som Roos tog lönade sig emellertid: vid ingången av år 1800 var han inte bara Gamlakarlebyns utan hela Finlands förmögna borgare.

Anders Roos.

JOACHIM DONNER 1763-1822

Kommerseråd, skeppsredare, köpman ^[P]_[SEP]

Kommerserådet Joachim Donner var vid sekelskiftet 1800 en av de dugligaste skeppsredarna och köpmännen i Finland. Han bidrog i hög grad till att hans hemstad Gamlakarleby i början av 1800-talet kom att bli Finlands viktigaste sjöfartsstad.

Donner var enligt tidens sed en mångsidigt verksam köpman, vars affärsverksamhet bestod av parti-, minut-, inrikes- och utrikeshandel, utrustning av fartyg, tobaksspinneri, sågverksamhet samt framställning av beck.

Han deltog också aktivt i det samhälleliga livet, och var borgmästare i sin hemstad.

GAMLA-KARLEBY - Societetshuset Seurahuone.

Hur gick det sen med Donners ?

Joachim Donners (1763-1822) barn

Anders (1796-1857), Alexander (tvillingbröder 1796-1822) och Jacob (1804-1861)

Joachim Donners äldsta son Anders övertog handelshuset efter sin fars död 1822. Tvillingbrodern Alexander dog samma år som fadern.

Den tredje sonen Jacob bedrev också framgångsrik affärsverksamhet enligt familjens tradition. Hans hus finns fortfarande bevarad invid Storgatan- Det sk. Mercurius-huset. Huset återuppbyggdes efter branden 1919.

Jacob Donner var gift med Maria Aemelaeus, och deras dotter Helena Emilie blev ingift i Stenhagen-släkten.
(*Annikki Wiirilinna*)

Då Handelsföreningen köpte Donners hus på Storgatan 29 år 1885 inreddes övre våningen till café.

Den år 1908 grundade butiksbiträdesföreningen Mercurius köpte huset år 1917 och fortsatte med café-verksamheten. Efter det började man allmänt tala om café Mercurius. (*E.Huima*)

”Mercurius”

GAMLA-KARLEBY - Societetshuset Seuruhome.

Joachim och senare Anders Donners hus
Omändrad i flera skeden

Jacob Donner

Carl Jacob Sixtus Donner
(Anders son 1830-1888)

**CARL FREDRIK
RAHM
1773-1816**

Handelsman och skeppsredare

Son till Johan Rahm, brodern
till Henrik Rahm

Handelshus och skeppsrederi

Byggd av fadern Johan på 1750-talet

**ANDERS (ANDREAS)
KYNTZELL
1779-1849**

Kommerseråd

Jean Kyntzells yngre bror. (byggde Snellmans gården)

- skeppsredare, rådman och disponent för tobaksfabriken där han själv ägde en fjärdedel.

- Ägde minst tre fastigheter. Ensam ägde han 11 fartyg och var ytterligare delägare i 14 fartyg.

Bröderna Jean (Johan) och Anders Kyntzell var respekterade affärsmän som utan utbildning lärde sig både allmänskunskap och språk. Båda kunde förutom modersmålet tyska och franska. Anders uppvisade en sällan skådad humanitet mot sina fartygs kaptener. *(E.Huima)*

Kyntzells hus på
Storgatan

APOTEKAREN APTEEKKARI
GUSTAV LIBECK
15.5.1776 — 20.4.1848

MIN SISTA VILJA OCH ÖNSKAN ÄR ATT ALL MIN EGENDOM
ANVANDES TILL ATT UPPRÄTTHÅLLA ETT SJUKHUS ÅT
INNEVÄNARNA I GAMLAKARLEBY STAD

VIIMEINEN TAHTONI JA TOIVOMUKSENI ON, ETTA KOKO
OMAISUUTENI KÄYTIETÄÄN SAIRAALAN YLLÄPITÄMISEKSI

GUSTAF LIBECK 1776-1848

Apotekare

Som sin sista önskan ville han att hans egendom skulle överföras till en fond, med vars räntemedel skulle upprätthållas ett sjukhus med friplatser för fattiga.

Libeckska fattiglasarettet öppnades 1853 och fanns i andra våningen vid Mannerheimplatsen i Gamlakarleby. Det hade grundats med en testamentsdonation av apotekaren Gustaf Libeck.

MATTS HONGELL 1781-1845

Kommerseråd och rådman

Bror till Jacob Hongell.

- Var under 1840-talet stadens näst förmögna man.

- En human och upplyst man som man vet relativt litet om.

- Ägde tillsammans med brodern 9 stadsfastigheter. Ensam ägde han 17 mindre fartyg. Delägare i Beckbruket och Kiiminki Järnbruk

Satsade stora belopp i boskapsskydd på Gambel Låglands hemman i Storby. Deltog med Anders Roos d.y. med näst största dagsverken i uppförandet av rådhuset.

Skänkte en stor del av sin förmögenhet till förmån för stadens Småbarnsskola.

Dog ogift.

(E.Huima)

ANDERS (ANDREAS) ROOS D.Y. 1785-1842

Handelshusets näste representant var Anders Roos d.y. Han fick en bra utbildning, först vid Åbo Akademi och senare i England. Han deltog redan som 17-åring i faderns affärsverksamhet, blev undantagsvis myndigförklarad redan som 19-åring och fick borgarrättigheter när han var 24 år. Samma år (1809) gifte han sig med Maria Sofia Lindskog, dotter till Jakobstads rikaste man, Adolf Lindskog (1751-1836) och Anna Catharina Niclasdotter Malm (1762-1833).

När Gamlakarleby's handelsflotta var som störst runt år 1830, ägde Anders Roos d.y. nästan en tredjedel av flottan. Han ägde även flera sågar och bräder var en viktig exportvara för handelshuset

Familjen Anders Roos d.y.

Porträttet, målat av J.E. Lind, finns på Finlands Nationalmuseum. Halssmycket har hon fått som gåva av kejsar Alexander vid besöket i parets hem 1819

Hustru: **Maria Sophia Roos (Lindskog)**

Född: **14.07.1787**

Död: **16.05.1856 (68)**

Gamlakarleby (kramp)

Föräldrar: Adolph Lindskog och Anna Catarina Malm

Barn: Catharina Sophia Roos; Anders Oskar Roos; Adolf Roos; Rosina Amanda Etholén; Maria Bernhardina Malm; Adolphina Mathilda Petander; Constance Elisabeth Roos; Lovisa Hildegard Nordensvan; Otto Herman Roos och Sophie Emelie Schmiedte

Vad hände sen ?

Äldsta sonen **Anders Oscar** var konstnärlig och flyttade till Stockholm, där han bl.a. utgav en bok. Han gick i konkurs och flyttade senare till Himango där han bedrev ett härbärge.

Yngsta sonen **Otto Herman** fortsatte med handelshuset men konjunkturerna försvagades och handelshuset gick i konkurs 1881.

Döttrarna ingick förmånliga äktenskap.

ANDERS DONNER 1796-1857

Kommerseråd och skeppsredare

Kommerserådet Anders Donner från Gamlakarleby var i början av 1800-talet en betydande skeppsredare. Han fraktade trävaror från Österbotten och Viborg. Under Krimkriget fick han namn om sig som krigshjälte efter att han uppådat en trupp lokala frivilliga för att försvara Gamlakarleby mot de engelska krigsfartygen i det så kallade slaget vid Halkokari

Denna tavla
finns i Gula
Salen i
presidentens
slott

Familjen Anders Donner (1796-1857)

Vad hände sen ?

Olivia Mathilda Donner (Dahlström)

Född: 29 Juli 1803
Död: 19 September 1857 (54)
Gamlakarleby

Närstående: Dotter till [Olof Andersson Dahlström](#) och [Hedvig Ulrika Lindh](#)
Gift med [Anders Donner](#)
Mor till [Anders Donner](#); [Hedvig Matilda Wasastjerna](#); [Sofia Wilhelmina Donner](#); [Joachim Alexander Andersson Donner](#); [Gustaf Wictor Donner](#); [Carl Jacob Sixtus Andersson Donner](#); [Herman Andersson Donner](#); [Professori Otto Donner](#); [Nestor Andersson Donner](#) och [Carolina Andersdotter Donner « mindre](#)

Kommerserådet Anders Donner hade fullvuxna söner, men den äldste Anders d.y. (1823-58) dog i tyfus ett år efter faderns död.

Följande bror Joachim Alexander (1827-92) fortsatte driva handelshuset och skeppsrederiverksamheten tillsammans med den tredje brodern Carl Jacob Sixtus (1830-88). De bildade år 1860 Donner & Co tillsammans med Alfred Björkman. Till bolaget hörde bl.a. Arctic och Atlantic samt bark-skeppet Baltic. Särskilt värdefull var Arctic, som var byggd i ek med kopparspikar. Då bolaget upplöstes åtta år senare blev Carl Jacob Sixtus ledare för handelshuset och han fick också skeppet Arctic.

Som en följd av Krimkriget och de misslyckade affärerna 1840–1850 var handelshusets förmögenhet vid sin ägares död 1857 knappt en tredjedel av vad den varit under Gamlakarleby sjöfarts storhetstid på 1820- och 1830-talen. Enligt bouppteckningen ägde Anders Donner inte ett enda handelsfartyg, då han några år tidigare hade flyttat över sin affärsverksamhet på sin son Anders Donner d.y.

JOHAN GUSTAF (JAN) FORSÉN **1799-1874**

Handelsman, skeppsredare och rådman

Jan Forsén hörde till de betydelsefullaste handelsmännen i Gamlakarleby

Gift med Johanna Maria Staudinger vars far Georg Staudinger var läkare i Kronoby. De fick 11 barn.

Han blev också känd för den stora kjolhandel som handelshuset bedrev.

Maria och Jan Forsén

Storgatan 10
Byggt 1839

ALEXANDER BOEHM
1802-1890
CHARLOTTA BOEHM
(F.KYNTZELL)
1814-1908

Handelsman

Ägde det "Boehmska huset" på
Storgatan (nuv.Andelsbanken)

EGLÉ BJÖRKMAN
1816-1893

**HANS ANDERS
BJÖRKMAN**
1800-1858

EGLÉ BJÖRKMAN 1816-1893

BETYDANDE AFFÄRSKVINNA

Eglé Amalia Björkman f. Wallin

Hustru till skeppsredaren, rådmannen **Hans Anders Björkman** (1800-1858)

Som änka 1858 fortsatte hon affärsverksamheten med flere fartyg och ledare för handelshuset

Ännu på 1800-talet var det inte möjligt för en kvinna att idka handel utan att ha erhållit burskapsbrev och avlagt borgareden.

Men vid mannens död fortsatte änkan oftast med affärsverksamheten men då i någon av barnens namn.

JOHAN WILHELM SNELLMAN

1806-1881

Studerade med Runeberg och Lönnrot

J.V. Snellman föddes i Stockholm i Sverige den 12 maj 1806. Hans far var en framgångsrik sjökaptan, som liksom hans mor var hemma från Österbotten och kom från en tjänstemannasläkt.

Familjen flyttade tillbaka till Österbotten år 1813, till Gamlakarleby. Ett år senare, när unga Johan Vilhelm bara var åtta år gammal, dog hans mamma i barnsäng när hon födde hans sjätte syskon.

Johan Vilhelm skickades till Uleåborg för att bo hos en släkting och gå i Uleåborgs trivialskola, som den enda ur familjens barnaskara. I den Snellmanska släkten fanns många människor som hade nått upp till en hög position i samhället och också Johan Vilhelm var tänkt att få en gedigen akademisk utbildning. Finska lärde sig Johan Vilhelm av sina skolkompisar.

Snellman blev student när han var 16 år gammal. Han påbörjade sina studier vid Åbo Akademi år 1822, samma år som både Johan Ludvig Runeberg och Elias Lönnrot, som blev hans goda vänner

Snellmans
födelsehem
Tjärhovsgatan 5
Stockholm

**KARL HERMAN
RENLUND
1850-1908**

Järnhandlare, donator

Järnhandlare Herman Renlund hör till en rätt fåtalig grupp av framgångsrika affärsmän som vuxit upp i anspråkslösa förhållanden. Ännu i början av 1980-talet var hans namn synligt i gatuskyltningen i de flesta städer i Finland.

Hans egen livsgärning som järnhandlare och industriidkare utspelades i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet.

Genom stiftelsen *Brita Maria Renlunds minne* – som stöder utbildning och socialt arbete – lever fortfarande namnet Renlund och pekar på en betydande ägarperson inom finländskt näringsliv.

**ALFRED
BJÖRKLUND
1850-1922**

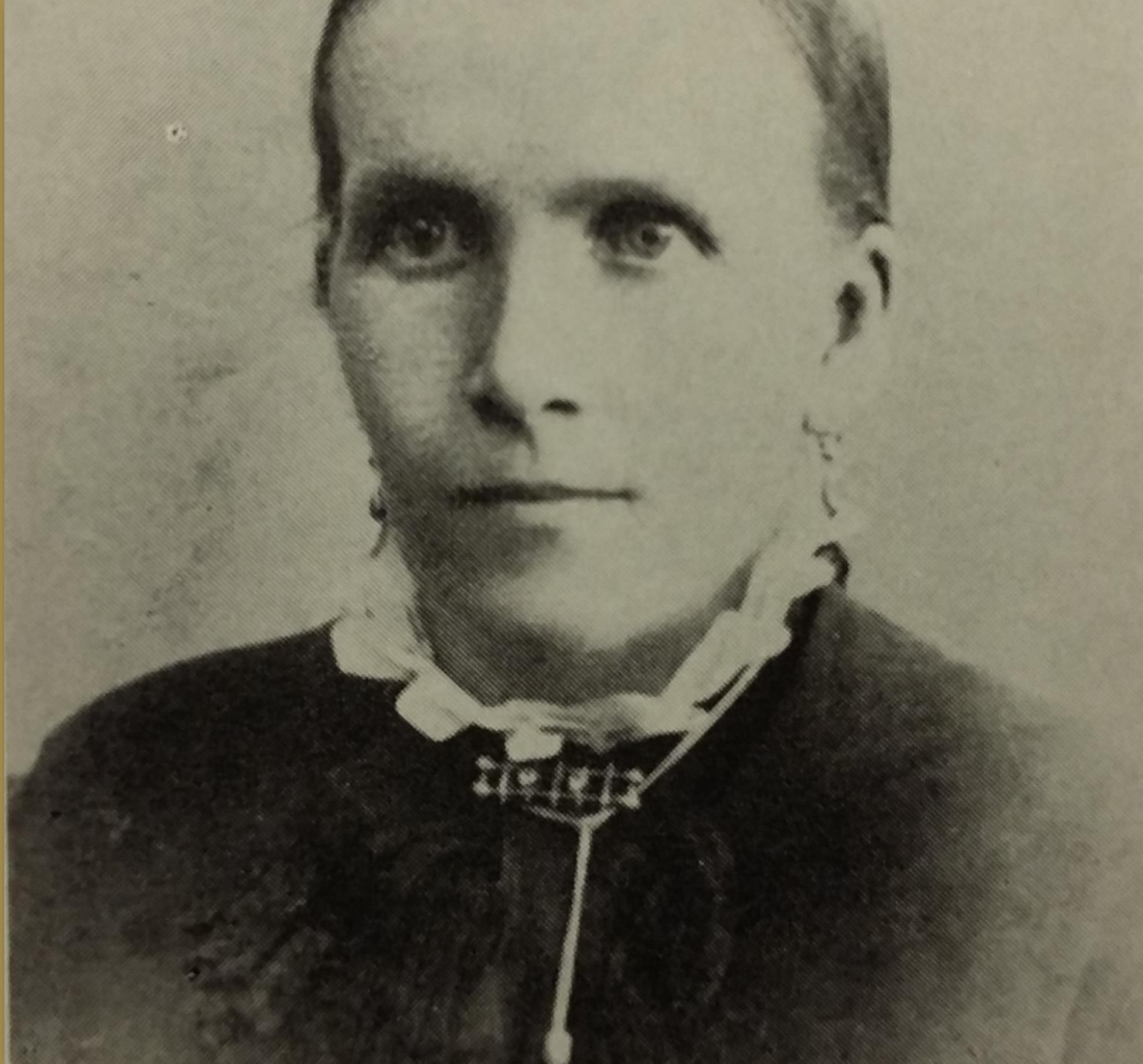
Kommerseråd, järnhandlare

Afred Björklund blev inte skomakare som sin far. Han påbörjade sin affärsmannakarriär redan som 13-åring i affärsman Holmlunds butik.

År 1878 öppnade han sin egen butik i det såkallade Rábbs hus på Storgatan. En egen affärsplats får dock vänta. Först tio år senare köper Alfred en fastighet och flyttar slutgiltigt till hörnbyggnaden vid salutorget.

Affärsplatsen blir ett begrepp i Karleby: Björklunds hörn.

HILMA KYNTZELL 1850-1930

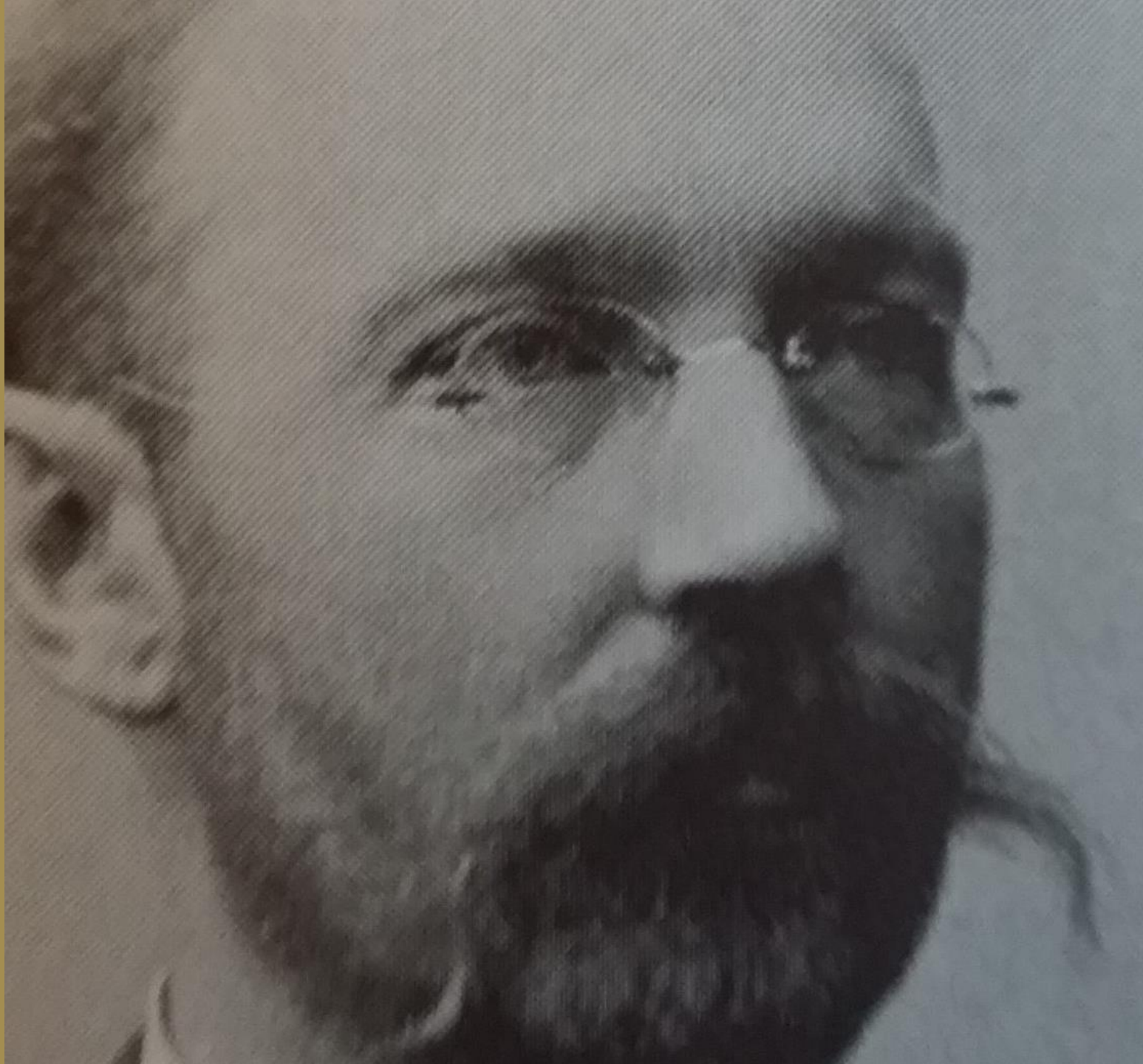
FÖRSTA KVINNliga BORGAREN

Hilma Katharina Eklund
**En banbrytare för mera jämställdhet
för kvinnan i affärslivet**

Före sitt giftermål med August Kyntzell inlämnade hon år 1877 till magistraten en burskapsansökan med begäran om att få idka handel. Som bilagor hade hon intyg över att hon var räknekunnig och kunde skriva svenska. Ett annat intyg påvisades att hon absolverat en kurs i enkel bokföring.

Hennes anhållan bifölls och efter att hon erlagt 40 mark i burskapspenning fick hon avlägga borgareden och erhöll burskapsbrevet.

**Därmed hade Gamlakarleby fått sin
första kvinnliga borgare – 27 årig**

OTTO RODÉN
1860-1908

Skeppsmäklare, spedition och
stuveriverksamhet

Grundade en speditions- och
agenturfirma 1884, som
sedermera blev Ab Otto
Rodén Oy med
skeppsmäkleri och spedition.

Han hade handelsutbildning och
arbetade som kontorist innan han
startade egen verksamhet.

Dog endast 48 år gammal.

Hans företag var då ledande inom sin
bransch i Gamlakarleby

ASTLEY W. RODÉN 1887-1948

Konsul (Sverige Danmark, Holland)

Han gick endast sju klasser i läroverk, men fortsatte sina studier vid handelsakademin i Hamburg och utdimitterades med diplom 1905.

Han återvände till hemstaden och började arbeta i sin fars skeppsmäkleri- och speditjonsfirma. Fadern dog plötsligt och Astley var endast 20 år gammal när han fick överta firman. Företaget ombildades till Oy Otto Rodén Ab med Astley Rodén som huvudägare. Rodén var även delägare i Heidenberg, Uunila & Co och Yxpila Stevedoring Co.

A.L.HAGSTRÖM 1876-1962

***Ekonomie- och industriråd
läderfabrikör***

År 1896 grundade han ett eget garveri med två medarbetare. När han år 1900 gifte sig startades en syavdelning med frun och några anställda kvinnor som sömmerskor. År 1901 hyrde han ett större garveri i Hassis. Två år senare flyttade verksamheten till Närvilä.

Hagström planerade och deltog i byggandet av den nya fabriken. Verksamheten växte stadigt och snart såldes arbetshandskar i hela landet. År 1908 prövade Hagström kromsalt vid läderberedningen. Två år senare började man som en av de första i Finland använda metoden vid garveriet.

CARL KANKKONEN 1821-1911

Båtkonstruktör

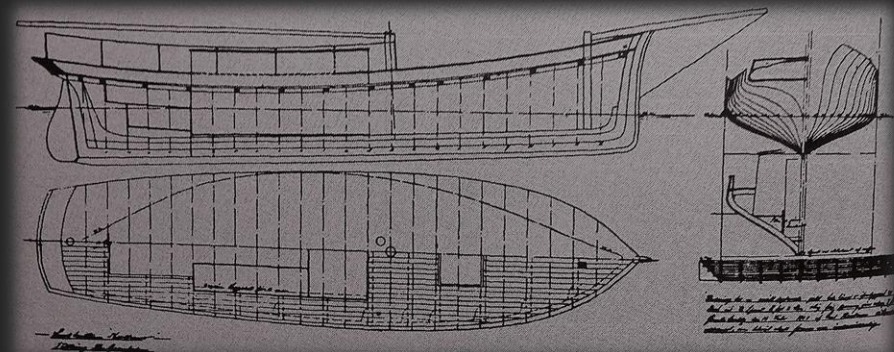
Bror till Matts Kankkonen

1849 blir Carl Kankkonen känd som Finlands första konstruktör av nöjesbåtar.

Hade rykte att *”förfärdiga de vackraste, bäst seglande slupar och båtar.”*

Både tull- och lotsverket beställde sina båtar av Carl Kankkonen.

”Kullervo” 1868 (Rödsöboken)

GUSTAF "GÖSTA" KYNTZELL 1882-1961

Ingenjör och båtkonstruktör

Han studerade i Mecklenburg och tog ingenjörsexamen vid Chalmers.

Han var vd för Borgå Ångfarts Ab och var fartygsbesiktningsman för Lloyds i Finland.

Hans dotter Anna Matilda "Millan" var apotekare och gift med läkaren C.M.Nordman

Inga Lill 1907

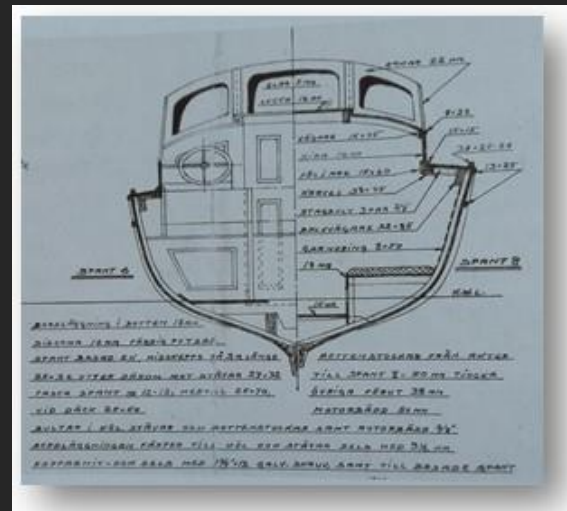

ALFONS KVARNSTRÖM 1889-1967

Båtkonstruktör

År 1912 jobbade han på Borgå Båtvarv med ingenjör Gösta Kyntzell som teknisk ledare och han tog examen från Åbo industriskolas skeppsbyggnadslinje, Han belönades 13 gånger i olika konstruktionstävlingar och blev känd för sina detaljrika ritningar.

Den sista båtritningen har nr 273.

ALEXANDER NYBERG SYSKONEN NYBERG

När Ford inleder serieproduktionen av sin T-modell befinner sig de tre bröderna Alexander, Fritjof och Tor Nyberg från Nedervetil som emigranter i Arizona. Med vaken blick och sinne för affärer ser de genast att T-Forden är någonting att satsa på.

Bröderna kommer att svara för Fordens första tidsålder i Finland. De importerar de första Ford-bilarna och bygger upp försäljningsnätet i vårt land.

CARL HAGSTRÖM 1903-1967

Direktör Carl Hagström var son till A.L. Hagström och han inledde sin arbetsbana i faderns företag.. Han var vd för Storforsens Elektrisk Kraft Central Ab under åren 1924-1932.

Han grundade Oy Suomen Marjat – Finska Bär Ab år 1932. Företaget var specialiserat inom bärförädling. Man tillverkade bärсаfter, marmelader, viner och likör.

Bärvinet ”Monika” framställdes av inhemska bär och betydde arbete för många bärödlare.

Carl Hagström var direktionsmedlem i många lokala företag och han var grundande medlem i Handelskammaren.

EDVIN FRANZÉN 1897-1975

Kommerseråd

Han var en av pionjerna inom beklädnadsbranschen i Karleby. Handelskompaniets beklädnadsaffär i hörnet av Långbrogatan och Storgatan var i tiderna en av de största i hela norra Finland. Realisationsdagarna drog folk i massor från bygderna. Gamlakarleby Handelskompani startades 1919 som en partiaffär och tillverkningen av kläder inleddes 1933.

Beklädnads-
fabriken

EVALD VAINIO 1898-1965

Kommerserådet EVALD VAINIO

Pionjär inom beklädnadsbranschen och grundare av Kokkolan Kappatehdas Oy.

Vainio var med och grundade Pukumies, Gamlakarleby Båtvarv, Pohjan Puku, Vape och Linnan Pukimo.

Han var aktivt med och utvecklade det lokala samhället.

HEIKKI HUHTAMÄKI 1900-1970

Kommerseråd

Grundade karamellfabriken Oy Huhtamäen Tehtaat-Huhtamäkis Fabriker Ab. Gift med A.L.Hagströms dotter Signe.

Flyttade senare till Åbo där karamellverksamheten fortsatte under varumärken som Hellas och Leiras. Sponsrade minnesmärket Gamlakarlebyörnen invid Terrasshuset.

EDVIN RENLUND
1904-1990

Kommerserådet EDVIN
RENLUND

Startade bl.a. E.A.Renlunds
Velocipedcentral Ab, järnhandeln
Ermo Ab, vd för Finska Monark Ab

*E. A. Renlunds butik i Isokatu 20
E. A. Renlunds affärshus Storgatan 20*

A close-up, slightly blurred portrait of Uno Granholm, a man with glasses, wearing a dark suit jacket and a light-colored shirt. The image is positioned on the left side of the page, with a dark background on the right.

UNO GRANHOLM 1900-1977

På Uno Granholms initiativ startade Granholm & Kåll ett flertal filialer (bl.a. i Petsamo) och år 1935 dotterbolaget Gamlakarleby kafferosteri,

Rosteriet sålde en kaffeblandning som hette Negerpojken och företaget blev ett av landets största inom sin bransch.

Granholm var även med om att starta Öja Vittvätt, Terjärv Spinneri och ägde aktiemajoriteten i tuggummifabriken Champion. Granholm verkade som direktör för Ab Granholm Oy till 1961 då han avgick med pension.

ERIK GRANHOLM
1917-2006

Industriråd, textilingenjör

Grundare och långvarig vd för Terjärv Spinneri / Terinit . Företaget sysselsatt som mest ca 300 personer.

Erik Granholm medverkade på ett betydande sätt till utvecklingen av textilindustrin i sin hemkommun (Terjärv/Kronoby)

Han var också aktiv förtroendeman i kommunen.

 Terinit

JOEL SANDKVIST 1888-1976

Mångsidig affärsman

Han var vd för Ab Alfr.Björklunds Järnhandel under åren 1924-1935, varefter han grundade Gamlakarleby Husgerådsaffär Ab,

År 1952 köpte han alla aktier i Alfr. Björklunds Järnhandel.

Joel var också aktiv inom olika samhällsuppgifter.

**TUOMAS
POHJANPALO (FRIIS)
1861-1933**

Ekonomieråd

År 1885 grundade han tillsammans med sin bror metallföretaget Veljekset Friis i Kalajoki. Tio år senare grundade bröderna en verkstad och ett gjuteri med samma namn i Yxpila. Hit flyttade Pohjanpalo tillsammans med sin hustru Neena Pohjanpalo (f. Merenoja). Gick i svenskspråkiga skolor. (Villa floksskola) och handelsskolan i Uleåborg..

Riksdagsman 1907-1908

Familjeföretaget utvidgades. Veljekset Friis Oy omfattade en rep- och kokosmattfabrik, en skeppsdocka, en ångkvarn, en tegelfabrik, ett granitbrott och en järnaffär. Fabrikerna tillverkade allt från gravkors till järnvägsvagnar och företaget var ortens största arbetsgivare. Som mest hade företaget 600-700 personer på sina lönelistor. Pohjanpalo ledde Veljekset Friis Oy i nästan 50 år.

(E.Huima)

**JUHANI
POHJANPALO (FRIIS)
1866-1931**

År 1885 grundade han tillsammans
med sin bror metallföretaget
Veljekset Friis

- Mekanisk verkstad, gjuteri,
repslageri

MATTI POHJANPALO
(FRIIS)
1871-1918

Matti Leander Pohjanpalo
(t.o.m. 1906 Friis)

Var lärare i industriskolan i Kalajoki och en aktiv finskhetsivrare.

Han kvarblev i Kalajoki som direktör efter att bröderna flyttat till Yxpilä. Han blev direktör för Finska repfabriken i Gamlakarleby år 1901, fabriken förstördes i en brand år 1910.

Han avgick och flyttade till Sydösterbotten 1913. Han avled i samband med grundandet av repfabriken i Viborg.

**ELIEL
SANDBACKA
1882-1953**

Kommerseråd och driftig affärsman.

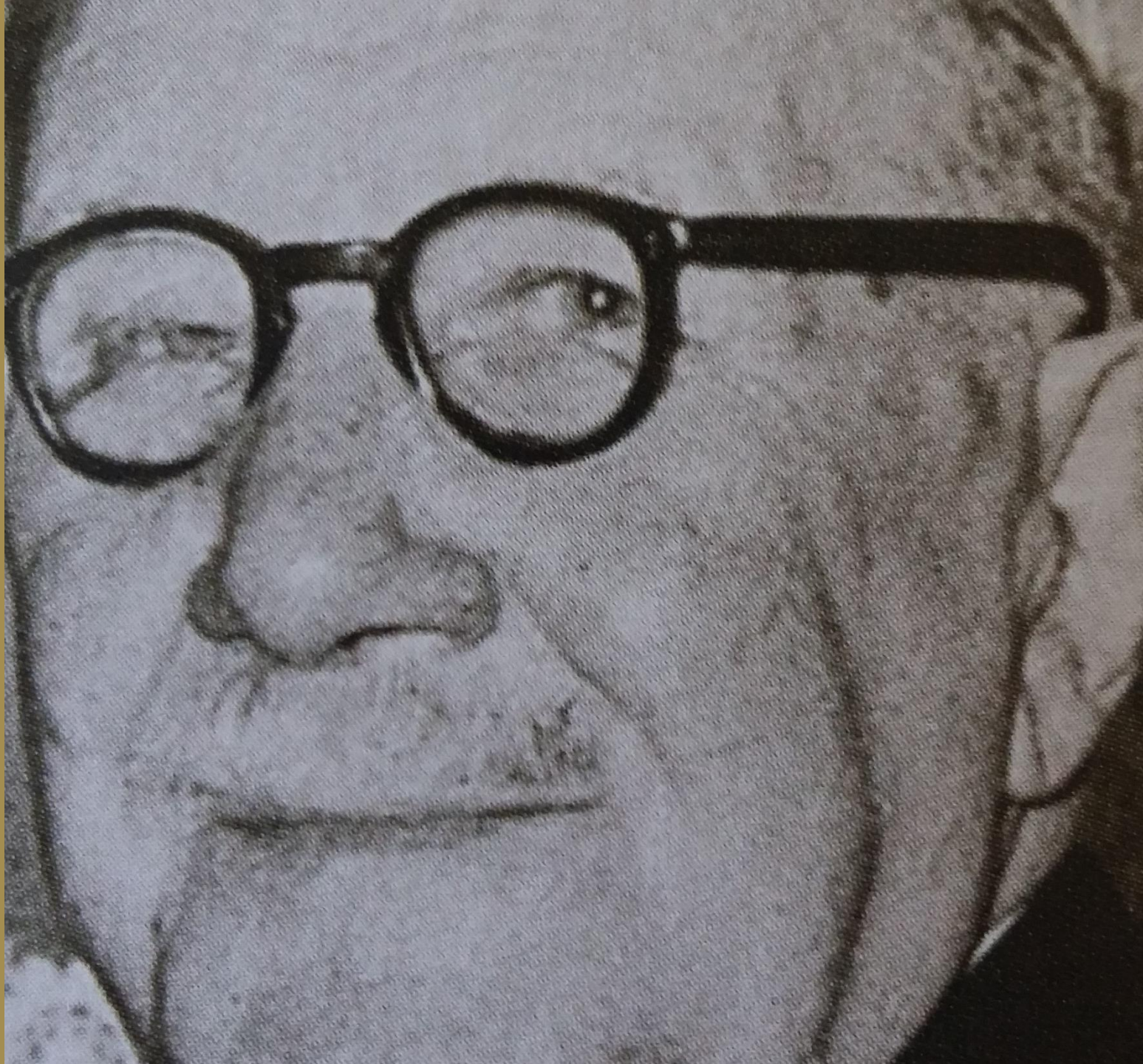
Delägare i Gamlakarleby Exportandelslag.

Delägare i Hud- och Skinnkompaniet Ab

Var vd och styrelseordförande för bolaget

Var med och grundade Gamlakarleby Handels A/B, Gamlakarleby Rederi A/B, Gamlakarleby Fartygs A/B, Kokkolan Panimo o/y, Tampereen Kenkäteollisuus o/y, Kromläderfabriken Ab, Kuopion Vuota- ja Nahkakomppania o/y, Joensuun Vuota- ja Nahkakomppania o/y, Yxpila A/b.

Ägde och förstorade Societetshuset 1941.

M.A.SLOTTE 1878-1964

Kommerseråd

Varje höst reste fadern och farbrodern till marknaderna i norra och östra Finland. De sålde handskar och kardor samt köpte får- och kalvskinn. Slotte var 15 år när han första gången deltog i en sådan resa. Under den första resan till S:t Petersburg väcktes hans intresse för handel med viltskinn. Han köpte 30 000 ekorrskinn, som han sålde med stor vinst i Helsingfors.

År 1900 lät han bygga ett nytt garveri på Slotte. Tre år senare började han bedriva handel med läder och skor. I september 1904 startade han Slotte & Gustafsson. Firman öppnade även en filial i Jakobstad och sålde pjäxstövlar, sulläder och smorläder samt köpte råhudar och viltskinn.

Slottes hörn med skoaffären var ett begrepp i Gamlakarleby.

FRITJOF GUSTAFSSON

Driftig företagare och garvare i Nedervetil.

Delägare och mångårig vd för familjegarveriet som startade år 1897 som ett hemmangarveri på Pelo i Nedervetil, sedermera Bröderna Gustafsson Kb, numera Oy Geson Ab.

HELGE AHOLA

Mångsidig transportföretagare.

Grundade Ahola Transport på 1950-talet.

Det hela började med att Helge Ahola insåg att det fanns en efterfrågan som han, med hjälp av sin lastbil, kunde besvara. På 1950-talets Finland rådde behov på transport, bland annat av grus och andra förnödenheter.

Enmansföretaget växte småningom till en av de ledande inom logistikbranschen – Ahola Transport.

ROGER STÖRLING 1926-2003

Affärsmannen Roger "Rukka" Störling ser möjligheterna i varubristens Finland och startar år 1950 tillsammans med några kompanjoner Ab Sportbeklädnad i en lya på 30 kvadratmeter på Storkisbacken. Till en början har företaget några anställda och syr sportkläder och lättare fritidskläder.

Som mest var Oy Rukka Products Ab uppe i 800 anställda, av dem jobbade hälften i Karleby.

I slutet av 1970-talet blev Oy Finlayson Ab hälften delägare i företaget och produktionen av plastmattor upphörde.

**HUGO GUSTAF
SANDBACKA
1885-1960**

Kommerseråd

Vd för Oy Epilän Nahkatehdas Ab

Förutom sin affärsmannabana verkade han aktivt för den kristna vuxenutbildningen.

Brodern Eliel Sandbacka var känd ledare för Hud- och Skinnkompaniet Ab.

VERNER MATTSSON **1885-1964**

Redan som ung visade han anlag för affärer och köpte och sålde husdjur för sin fars räkning. År 1902 när han var 16 år gammal emigrerade han till Amerika där hans bror redan fanns. Där stannade han i sex år och arbetade som gruvarbetare och frukthandlare.

Han återvände till hemlandet och startade ett flertal företag: slakteri, köttaffär, korvfabrik m.fl.

Mest känd är den eldrivna mjölkvarnen som han byggde vid stadssundet 1931

Mattssons Kvarn

EMIL BJÖRK

ELIEL SANDBACKA

M.A.SLOTTE

HUGO SANDBACKA

Grundade Ab Hud- och
Skinnkompaniet år 1911

Finska Pälsfabriken Ab i
Tavastehus år 1916

Oy Epilän Nahkatehdas Ab

HERMAN NYLUND

Fabrikör och vd för skafftabriken Oy H.Nylund Ab som grundades 1908

Blev känd för sina tvättbräden i bakelit. Företaget sysselsatte år 1977 ett 70-tal personer.

Tvättbräde HN

AXEL HAGA
1874-1955

Handelsman och korvmakare

Axel Hagas Korvfabrik vid Sundet

Axel Haga
GAMLAKARLEBY, KOKKOLA
Tel. 1184 Puh.
Rekommenderas
Suositellaan
RADIO 4344
KAUPPIAITTEN TEOLLISUUS OY. KESKISISÄLTÖ
50 TIKKUA

CHARKUTERIAFFÄREN
Axel Hagas Korvfabrik & Charkuteriaffär
REKOMMENDERASI

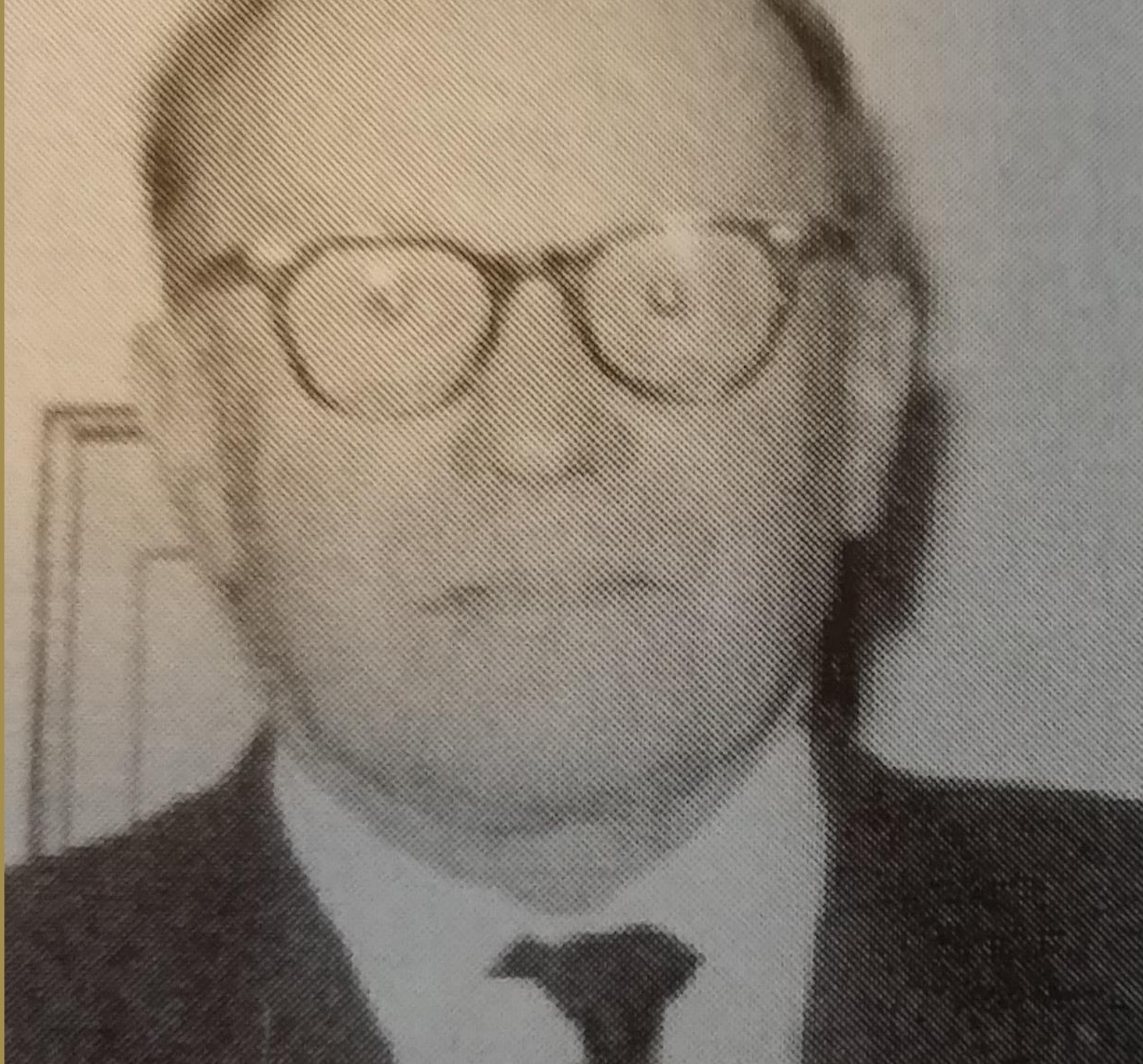
TEPPO HAKALA 1906-1978

Kommerseråd

VD för Haka Järnhandel

**Utvecklade järnhandels-
företaget till Mellersta
Österbottens största under
1960-talet. Företaget hade som
mest över 100 anställda. Han
deltog i betydande
förtroendeuppdrag inom
branschorganisationerna. Var
också aktiv i Gamlakarleby
Handelsgille.**

ERNST INDOLA

Kardfabriken

Interiör från Indolas kardfabrik som flyttats till

Indolan karstätehtaan sisätiloja. Tehdas on siirretty
Kirkonmäen museoalueelle

HELGE LINDROOS 1912-1987

Helge Lindroos gjorde sig känd som handelsman. Sin handelsutbildning skaffade han sig under handelsresorna tillsammans med fadern. Då fick han klart för sig hur viktigt det är att behärska procenträkning för att ha framgång i affärslivet.

–Varför lära sig alla möjliga formler och hålla på med problemlösningar i det oändliga när allting kan vara oerhört enkelt och lättfattligt. I Soini lärde jag mig hemligheten för framgång i branschen. Det gäller att köpa en vara för en mark och sälja den för två mark. På den procenten borde man klara sig, säger Helge spjuveraktigt.

Helge Lindros var med om mycket.

NILS GRANHOLM

Direktör för tuggummifabriken Oy Champion Ab som i slutet av 1960-talet köptes av Merijal i Uleåborg.

Nils flyttade med och blev ansvarig för Merijals tuggummitillverkning.

RUNAR SLOTTE 1910-2004

Ledare för Gamlakarleby Kromläderfabrik Ab mellan 1937-1980.

1932 fick han tjänst och delägarskap i faderns företag M.A. Slotte & Co, bl.a. som resande försäljare.

År 1937 inköptes Gamlakarleby Kromläderfabrik och Runar Slotte blev dess verkställande direktör – en tjänst som han innehade till sin pensionering

År 1940 hyrde försvarsmakten fabriken och började producera krigsmaterial.

**OTTO
SÖDERSTRÖM
1871-1957**

Bonde och mångsidig affärsman

Bildade tillsammans med Carl Hagström bolaget Storfors Elektriska Kraft Central Ab.

Han var också med om att starta Gamlakarleby Motorfabrik.

Han var en aktiv förtroendeman och medlem av stadsfullmäktige.

AXEL "ATTE" SÖDERSTRÖM

Mångsidig affärsman och känd för sitt hästintresse

Bonde. Båtbyggare, garvare, skohandlare.

Utgav boken "Hästkarlar och travsport i Gamlakarleby och Karleby kommun 1872-1932"

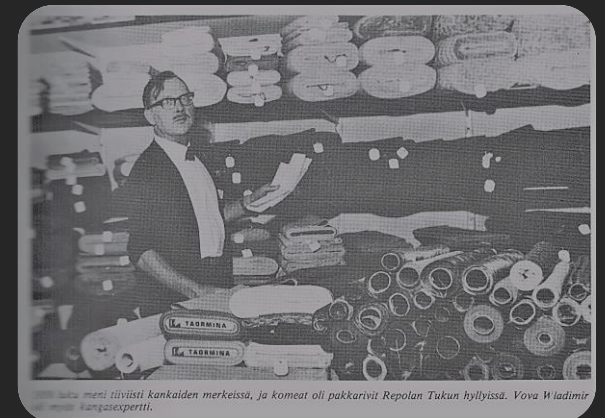

Egenhändigt byggda båten "Atte"
(Rödsöboken)

WLADIMIR FROLOFF 1914-1997

Företagare och ledare för
tygförsäljningsaffären Repolan Tukku

Wladimir Froloff föddes i Viborg.
Hans far Johannes Froloff grundade
år 1919 Repolan Tukku i Viborg.
Detta blev också Wladimirs eller
”Voovas” livsverk.

1980-luku meni tiivistä kankaiden merkeissä, ja komeat oli pakkarit Repolan Tukun hyllyissä. Vova Wladimir
mies kangasexpertti.

WERNER HÖGBACKA 1902-1975

Elingenjör och företagare

Tillsammans med Sandström bildades Tekno Elaffär år 1925. De installerade på dagarna och skötte faktureringen och bokföringen på kvällarna.

Efter några år övertog Högbacka företaget. El-branschen utvecklades, partihandeln ökade och utbudet av olika hushållsmaskiner tilltog. Högbacka verkade som direktör till år 1974 då han avyttrade företaget. Tekno hade då ca 100 personer på lönelistan. En del av personalen blev delägare i firman.

ELIS ÅSTRÖM

Grundare och ledare för
beklädnadsaffären Åström.

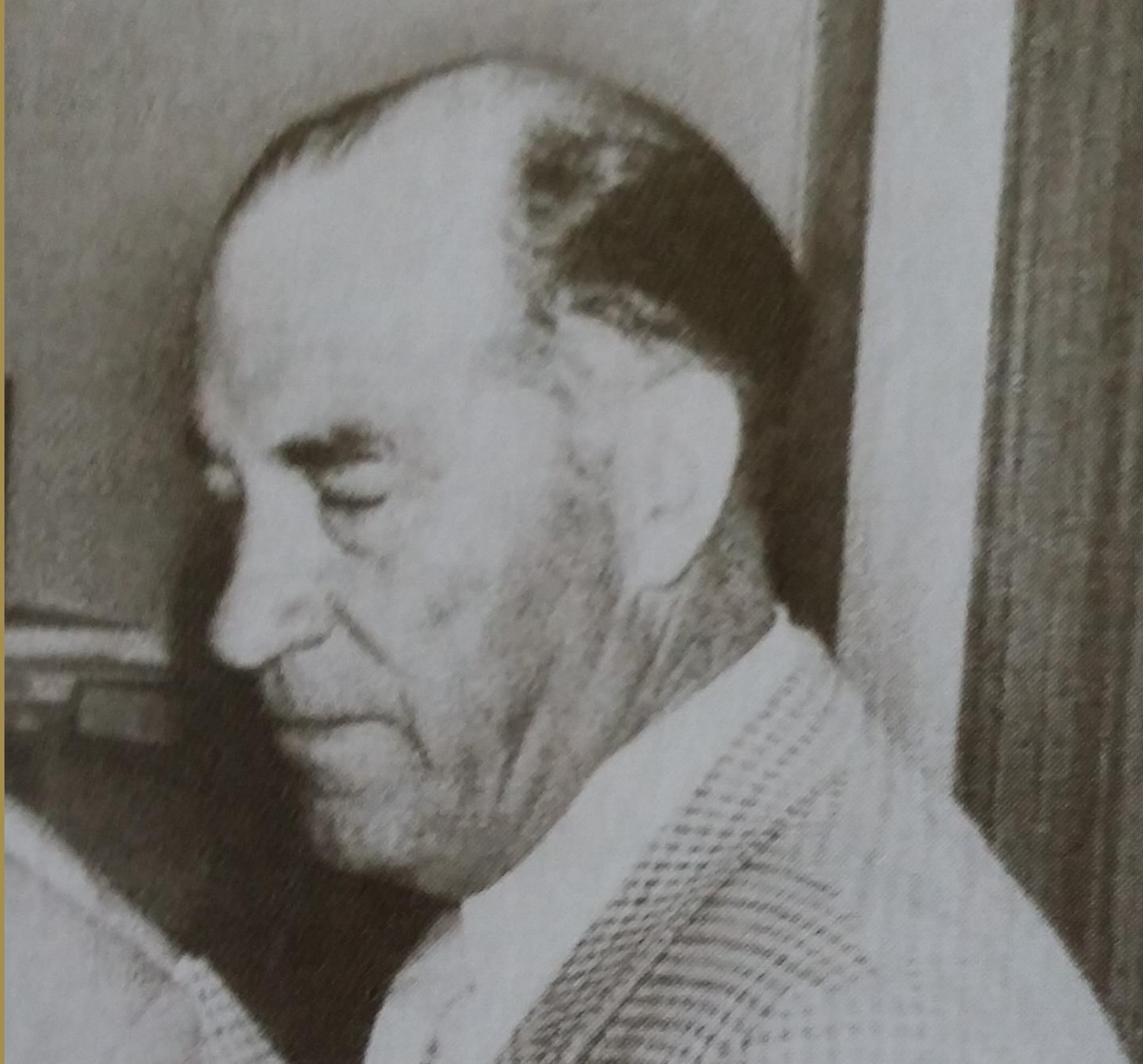
Företaget inleder verksamheten
1913.

Ab. Elis Åström

Gamla Karleby – Tel. 1296 – Storgatan 13

Ortens bäst försedda
TYG- & EKIPERINGSAFFÄR

MATTS AHLKOG **1928-2003**

Konsul (Norge)

Matts Ahlskog var en framgångsrik affärsman. Hans livsverk var Ahlskogs läderfabrik, som han övertog vid 21 års ålder efter sin fars död. Han utvecklade fabriken till en av de ledande läderfabrikerna, inte enbart i Finland utan även i Europa.

Ahlskog-gruppen engagerade sig även i metall- och kylbranschen och investerade långsiktigt i affärsfastigheter.

BETYDANDE AKTÖRER OCH ENTREPRENÖRER I KARLEBYNEJDEN

I PRESENTATIONEN FATTAS SÄKERT EN
DEL AKTÖRER DÄR UPPGIFTER OCH
BILDER INTE VARIT TILLGÄNGLIGA

Källhänvisning: Bilder och texter är till största delen baserade på material ur boken "Ett företagsamt folk",
Ole Granholm, Toivo Sandkvist, Eero Huima

Lars-Eric Thylin